

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

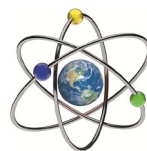
№10(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 100 sahifa,
13-oktyabr, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (Phd), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Karimova E.G. – Sotsiologiya fanlari nomzodi, dotsent
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis instituti dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Raxmonova Z. A. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Sayimova D. K. – texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ashurov Ramzidin Ramazonovich – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers "Yangi O'zbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Rakhmonova Z.A. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Sayimova D. K. – Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oglu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Administratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan **№C-5669363** reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Axborotlashgan jamiyatda xalq o'yinlari orqali shaxsni tarbiyalashning pedagogik imkoniyatlari	10
<i>Abdullayeva Maryambibi Djumaniyazovna</i>	
Sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish sharoitida talabning axborot xavfsizligi kompetensiyasi: tushunchaning chegaralari va tarkibi	16
<i>Mustafoev Shahzod Mamanazar o'g'li</i>	
Navoiy viloyati ziyoratgohlari tarixi va ularning aholi hayotida tutgan o'rni	21
<i>Nazarova Nozima Narzulloyevna</i>	
Fransuz tilidagi predloglar va o'zbek tilidagi kelishik qo'shimchalarining qiyosiy tahlili	26
<i>Ro'zimova Yulduz Farhodovna</i>	
Umumta'lim maktab direktorlari emotsional intellektining boshqaruv faoliyatidagi ahamiyati	30
<i>Rustamova Barno Abduxalilovna</i>	
Kikbokschilarda motivatsion omillar va musobaqa faoliyati samaradorligini takomillashtirish metodikasi: nazariy-tahliliy asoslash	34
<i>Mamaraximov Azim Karakulovich</i>	
Pedagogik diagnostikaning umumiy metodlari va ularning ta'lim jarayonidagi ahamiyati	39
<i>Daminova Shoxista Farxodovna</i>	
Dual ta'lim muhitida bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim faoliyatiga tayyorlashning nazariy-metodologik asoslari	45
<i>Oybekova Shukrona Oybek qizi</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarini takomillashtirish	51
<i>Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi</i>	
Abu Rayhon Beruniy ilmiy merosi asosida talabalarda kartografik kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari	56
<i>Kazakbayeva Muhabbat Turabayevna</i>	
Brayl yozuvi ko'zi ojiz shaxslarning inklyuziv imkoniyatlarini ta'minlashning muhim vositasi sifatida	62
<i>Panjiyev Shokir Zokir o'g'li</i>	
Дидактический потенциал подкастов в обучении русскому языку студентов	67
<i>Ибрагимова Нилуфар Туйчиевна</i>	
Maxsus ta'lim tizimida differensiallashtirilgan va individuallashtirilgan o'qitishning metodik asoslari	72
<i>Karimova Nilufar Boltaboyevna</i>	
Xorijiy til o'qituvchilarida kasbiy so'nish namoyon bo'lishining psixologik xususiyatlari	78
<i>Matchanova Dilorom Karimovna</i>	
Raqamli ta'lim ekotizimi asosida talabalarining mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etishning pedagogik asoslari	83
<i>Otamuratov Maqsudbek Shonazarovich</i>	
Yunon-rim kurashchilarining texnik-taktik tayyorgarligini individuallashtirish: pedagogik model va zamonaviy baholash metodikasi	87
<i>Po'latjonov Shoxzod Avazjon o'g'li</i>	
Buyrak hujayrali saratonini erta aniqlashda ultratovush tekshiruvining diagnostik imkoniyatlari	92
<i>Saydamatov Hayitboy Ulug'bek o'g'li</i>	
Проблемы и перспективы подготовки специалистов сферы искусств и культуры в системе высшего образования	96
<i>Кошелева Антонина Фёдоровна</i>	

O'QISH SAVODXONLIGINI RIVOJLANTIRISHDA SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI INDIVIDUAL TA'LIM TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH

Abduvaliyeva Gulchexra Mamadjon qizi

University of Business and Science

Maktabgacha-boshlang'ich ta'lim va sport faoliyati kafedrası o'qituvchisi,
pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning ilmiy-pedagogik imkoniyatlari tadqiq etilgan. O'quvchilarning matnni anglash, asosiy fikrni aniqlash, axborotni izlash va tahlil qilish, mantiqiy xulosalar chiqarish hamda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishda individual yondashuvning ahamiyati asoslangan. Sun'iy intellekt texnologiyalarining o'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlarini aniqlash, o'quv topshiriqlarini moslashtirish, matn mazmuniga asoslangan savollar shakllantirish, o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarni aniqlash va individual teskari aloqa taqdim etish imkoniyatlari tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: o'qish savodxonligi, sun'iy intellekt, individual ta'lim, individual ta'lim texnologiyalari, adaptiv ta'lim, raqamli ta'lim, matnni anglash, pedagogik diagnostika, differensial ta'lim, teskari aloqa, mustaqil fikrlash, boshlang'ich ta'lim.

Abstract: This article investigates the scientific and pedagogical potential of using artificial intelligence-based personalized learning technologies to develop reading literacy. It substantiates the importance of an individualized approach in fostering students' abilities to comprehend texts, identify main ideas, locate and analyze information, draw logical conclusions, and think independently. The article analyzes the potential of artificial intelligence technologies to identify students' individual learning needs, adapt learning tasks, generate questions based on text content, identify learning difficulties, and provide personalized feedback.

Key words: reading literacy, artificial intelligence, individualized learning, individualized learning technologies, adaptive learning, digital learning, text comprehension, pedagogical diagnostics, differentiated learning, feedback, independent thinking, primary education.

Аннотация: В статье исследуются научно-педагогические возможности использования технологий индивидуального обучения на основе искусственного интеллекта в развитии читательской грамотности. Обоснована значимость индивидуального подхода в развитии у учащихся умений понимать текст, определять основную мысль, находить и анализировать информацию, формулировать логические выводы и мыслить самостоятельно. Проанализированы возможности технологий искусственного интеллекта по выявлению индивидуальных образовательных потребностей учащихся, адаптации учебных заданий, формированию вопросов на основе содержания текста, выявлению трудностей в усвоении учебного материала и предоставлению индивидуальной обратной связи.

Ключевые слова: читательская грамотность, искусственный интеллект, индивидуальное обучение, технологии индивидуального обучения, адаптивное обучение, цифровое обучение, понимание текста, педагогическая диагностика, дифференцированное обучение, обратная связь, самостоятельное мышление, начальное образование.

KIRISH

Zamonaviy ta'lim tizimida o'quvchining tayyor axborotni o'zlashtirishi bilan bir qatorda, uni mustaqil izlash, mazmunan anglash, tahlil qilish, baholash va amaliy faoliyatga tatbiq etish kompetensiyalarini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri sifatida namoyon bo'lmoqda. Mazkur jarayonda o'qish savodxonligi o'quvchining ta'limiy faoliyatini belgilovchi tayanch kompetensiyalardan biri bo'lib, matn bilan ongli ishlash, undagi mazmuniy va mantiqiy bog'lanishlarni aniqlash, muhim axborotni ajratish, yashirin mazmunni anglash, xulosa chiqarish hamda o'z fikrini matn asosida asoslash kabi ko'nikmalarning izchil rivojlanishini nazarda tutadi. Shu sababli o'qish savodxonligini shakllantirishni faqat o'qish texnikasini egallash jarayoni sifatida emas, balki o'quvchining kognitiv va kommunikativ faoliyatini rivojlantiruvchi murakkab pedagogik jarayon sifatida qarash zarur.

Ta'lim jarayonida o'quvchilarning bilim, qobiliyat, qiziqish, o'zlashtirish sur'ati va matnni anglash darajasidagi individual tafovutlarning mavjudligi barcha o'quvchilarga bir xil mazmun va bir xil murakkablikdagi topshiriqlarni taklif etishning pedagogik samaradorligini cheklaydi. Shu nuqtayi nazardan, individual ta'lim texnologiyalarini rivojlantirish o'quvchining mavjud tayyorgarlik darajasi va ta'limiy ehtiyojlariga mos pedagogik sharoitlarni yaratishning muhim yo'nalishiga aylanmoqda. Bunday yondashuvda o'quvchining individual rivojlanish dinamikasini hisobga olish, o'quv topshiriqlarini differensiallashtirish, o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarni o'z vaqtida aniqlash va ularga mos ta'limiy yordam ko'rsatish alohida ahamiyat kasb etadi.

Raqamli texnologiyalarning ta'limga jadal kirib kelishi individual ta'limni tashkil etishning yangi imkoniyatlarini yuzaga keltirmoqda. Ayniqsa, sun'iy intellekt texnologiyalarining rivojlanishi o'quvchilarning ta'limiy faoliyatini tahlil qilish, ularning ehtiyojlariga mos o'quv materiallarini shakllantirish, topshiriqlar murakkabligini moslashtirish, o'quv jarayonidagi qiyinchiliklarni aniqlash va individual fikr-mulohaza taqdim etish imkoniyatlarini kengaytirmoqda. Mazkur imkoniyatlardan o'qish savodxonligini rivojlantirish jarayonida foydalanish o'quvchining matn bilan ishlash faoliyatini individuallashtirish va uning kognitiv faolligini qo'llab-quvvatlash uchun yangi pedagogik mexanizmlarni shakllantirishga xizmat qiladi.

Sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarining o'qish savodxonligini rivojlantirishdagi muhim jihatlardan biri o'quvchining matnni anglash jarayonini bosqichma-bosqich qo'llab-quvvatlash imkoniyatidir. Bunda o'quvchining javoblari va bajarilgan topshiriqlari asosida qo'shimcha savollar, izohlar, lug'aviy tushuntirishlar, mazmunni aniqlashtirishga qaratilgan mashqlar hamda murakkablik darajasi turlicha bo'lgan topshiriqlar shakllantirilishi mumkin. Natijada ta'lim jarayonida o'quvchining faqat yakuniy natijasini emas, balki matnni anglash va tahlil qilish jarayonidagi individual ehtiyojlarini hisobga olish imkoniyati paydo bo'ladi ^[1; 2].

O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalaridan foydalanishning yana bir muhim jihati diagnostika va pedagogik korreksiyaning o'zaro uyg'unligidir. O'quvchining matnni tushunish, asosiy fikrni aniqlash, axborotni izlash, mantiqiy bog'lanishlarni anglash, xulosa chiqarish va matnga nisbatan munosabat bildirishdagi qiyinchiliklarini aniqlash individual ta'lim mazmunini belgilash uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Shu asosda ta'lim topshiriqlarini qayta tashkil etish, qo'shimcha mashqlarni tanlash va o'quvchining keyingi rivojlanish bosqichiga mos pedagogik ta'sirni belgilash mumkin.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Individual ta'limning pedagogik asoslarini o'rganishda amerikalik pedagog olim Benjamin S. Bloomning tadqiqotlari alohida ahamiyatga ega. Olim o'zining "The 2 Sigma Problem: The Search for Methods of Group Instruction as Effective as One-to-One Tutoring" nomli maqolasida individual repetitorlik va o'zlashtirishga yo'naltirilgan ta'lim yondashuvlarining o'quv natijalariga ta'sirini tahlil qilgan ^[3].

Bloomning ilmiy qarashlaridan kelib chiqib, o'quvchining individual ehtiyojlarini hisobga olish, o'zlashtirishdagi qiyinchiliklarni aniqlash va o'z vaqtida tuzatuvchi yordam ko'rsatish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim shartlari sifatida qaralishi mumkin. Mazkur yondashuv o'qish savodxonligini rivojlantirishda ham muhim bo'lib, o'quvchilarga bir xil murakkablikdagi matn va topshiriqlarni taqdim etish o'rniga, ularning tayyorgarlik darajasi va matnni tushunish xususiyatlariga mos ta'lim mazmunini tanlashni taqozo etadi. Biroq Bloom tadqiqoti bevosita sun'iy intellektga emas, individual ta'lim va o'zlashtirishni ta'minlash masalalariga bag'ishlangan. Shu sababli uning ilmiy qarashlari adaptiv ta'lim texnologiyalarining pedagogik asoslarini tushuntiruvchi nazariy manba sifatida ahamiyatlidir.

Sun'iy intellektni ta'lim jarayoniga tatbiq etish masalasi Fengchun Miao va Wayne Holmes tomonidan UNESCO doirasida tayyorlangan Guidance for Generative AI in Education and Research nomli qo'llanmada ham yoritilgan ^[4]. Mualliflar generativ sun'iy intellektdan ta'lim mazmunini ishlab chiqish, o'qitish va o'rganish jarayonlarini qo'llab-quvvatlash hamda tadqiqot faoliyatida foydalanish imkoniyatlarini tahlil qiladilar. Shu bilan birga, ular sun'iy intellektdan foydalanishda inson manfaatlarini ustuvor qo'yish, ta'lim oluvchilarning ma'lumotlarini himoya qilish, yosh xususiyatlariga moslik va texnologiyalarning pedagogik jihatdan maqsadga muvofiqligini ta'minlash zarurligini ta'kidlaydilar. Ushbu qarashlar boshlang'ich ta'limda o'qish savodxonligini rivojlantirish uchun sun'iy intellekt vositalarini tanlash va qo'llashda muhim nazariy asos bo'lib xizmat qiladi. Xususan, matn mazmuniga mos savollar yaratish, o'quvchining javoblarini tahlil qilish va qo'shimcha topshiriqlarni tavsiya etish jarayonlari o'qituvchining pedagogik nazorati bilan uyg'unlashtirilishi lozim.

Bloom tadqiqotlari individual yondashuvning ta'lim natijalari bilan bog'liqligini tushuntirishga, Miao va Holmesning qo'llanmasi esa sun'iy intellektdan ta'limda foydalanish imkoniyatlari va mas'uliyatli qo'llash tamoyillarini asoslashga xizmat qiladi. Biroq ushbu manbalarning vazifalari va tadqiqot doiralari bir-biridan farq qiladi. Shu bois ularni yagona pedagogik model doirasida o'zaro bog'lash, xususan, boshlang'ich sinf o'quvchilarning o'qish savodxonligini diagnostika qilish, natijalarga muvofiq matn va topshiriqlarni moslashtirish, indi-

vidual ta'lim trayektoriyasini shakllantirish hamda natijalarni muntazam baholash mexanizmlarini ishlab chiqish dolzarb ilmiy-metodik vazifa hisoblanadi. Mazkur tadqiqot yo'nalishi o'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi adaptiv ta'lim texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlarini aniqlash va ularni amaliyotga tatbiq etish metodikasini takomillashtirish zaruratini asoslaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotning metodologik asosini o'qish savodxonligini rivojlantirish, individual ta'lim, raqamli pedagogika va sun'iy intellekt texnologiyalarining ta'lim jarayonidagi imkoniyatlarini uyg'unlashtirishga yo'naltirilgan ilmiy-pedagogik yondashuvlar tashkil etadi. Tadqiqotda o'qish savodxonligi o'quvchining matni tushunishi, undan zarur axborotni ajratib olishi, mazmunini talqin qilishi, axborotni tahlil va baholashi hamda matn asosida mustaqil xulosa chiqarishi bilan bog'liq kompleks kompetensiya sifatida qaraladi. Mazkur yondashuv xalqaro baholash tadqiqotlarida qo'llaniladigan o'qish savodxonligi konsepsiyasiga hamohangdir.

Tadqiqotda tizimli, shaxsga yo'naltirilgan, kompetensiyaviy, faoliyatga yo'naltirilgan va texnologik yondashuvlar asosiy metodologik yondashuvlar sifatida belgilandi. Tizimli yondashuv o'qish savodxonligini rivojlantirish jarayonining maqsad, mazmun, metod, vosita, pedagogik shart-sharoit va natijalarini o'zaro bog'liq tizim sifatida o'rganishni nazarda tutadi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv o'quvchining individual ta'lim ehtiyojlari, bilim darajasi, o'zlashtirish sur'ati va mavjud qiyinchiliklarini hisobga olishga xizmat qiladi. Kompetensiyaviy yondashuv esa o'quvchining o'qilgan matni amaliy va funksional vaziyatlarda qo'llay olish qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltiriladi.

Tadqiqotning asosiy metodlari sifatida ilmiy-pedagogik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish, qiyosiy tahlil, pedagogik kuzatish, pedagogik diagnostika, so'rovnoma, suhbat, o'quv topshiriqlarini tahlil qilish, pedagogik tajribasini va natijalarni matematik-statistik qayta ishlash usullaridan foydalanish nazarda tutiladi. Nazariy tahlil yordamida o'qish savodxonligi, individual ta'lim, sun'iy intellekt va raqamli pedagogika bo'yicha ilmiy qarashlar tizimlashtiriladi. Qiyosiy tahlil orqali an'anaviy hamda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari taqqoslanadi.

Pedagogik diagnostika o'quvchilarning o'qish savodxonligi darajasini aniqlashning muhim vositasi sifatida qo'llanadi. Diagnostik topshiriqlar o'quvchining matndan axborotni topish, asosiy fikrni aniqlash, matn mazmunini tushunish, bevosita berilmagan axborot yuzasidan xulosa chiqarish, turli ma'lumotlarni o'zaro bog'lash, matn mazmunini baholash va mustaqil fikr bildirish ko'nikmalarini aniqlashga yo'naltiriladi. Bunday komponentlar xalqaro o'qish savodxonligi yondashuvlarida ham muhim o'qish jarayonlari sifatida belgilanadi.

Sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlarini aniqlashda o'quvchining individual ta'lim profilini shakllantirish tamoyiliga tayaniladi. Ushbu profil o'quvchining o'qish tezligi, matni anglash darajasi, lug'at boyligi, savollarga javob berish xususiyati, topshiriqlarni bajarishdagi qiyinchiliklari va o'zlashtirish dinamikasi kabi ko'rsatkichlarni o'z ichiga olishi mumkin. Mazkur ma'lumotlar asosida o'quvchi uchun ta'lim mazmuni va topshiriqlarini differensiallashtirish imkoniyati yaratiladi.

Tadqiqotda sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning asosiy mexanizmlari sifatida individual topshiriqlarni shakllantirish, matn murakkabligini o'quvchining tayyorgarlik darajasiga moslashtirish, savollar generatsiyasi, qo'shimcha tushuntirishlar berish, o'quvchining javoblarini tahlil qilish, xatolarni aniqlash va individual fikr-mulohaza taqdim etish yo'nalishlari belgilanadi. Bunda sun'iy intellektning texnologik imkoniyati bevosita pedagogik maqsad bilan bog'lanadi.

Tadqiqotning muhim metodologik jihati - diagnostika → individuallashtirish → ta'limiy ta'sir → qayta diagnostika → korrektsiyalash izchilligiga asoslangan pedagogik mexanizmni shakllantirishdir. Dastlab o'quvchining o'qish savodxonligi darajasi aniqlanadi.

Keyingi bosqichda aniqlangan ehtiyoj va qiyinchiliklarga mos individual topshiriqlar shakllantiriladi. O'quvchining topshiriqlarni bajarish natijalari tahlil qilinib, keyingi ta'lim mazmuni moslashtiriladi. Qayta diagnostika orqali o'zgarishlar aniqlanadi va zarur hollarda individual ta'lim strategiyasi korrektsiyalanadi.

Metodologik jihatdan sun'iy intellekt o'qituvchining o'rnini bosuvchi vosita sifatida emas, balki uning pedagogik faoliyatini qo'llab-quvvatlovchi texnologiya sifatida qaraladi. O'qituvchi ta'lim maqsadini belgilaydi, matn va topshiriqlarni tanlaydi, sun'iy intellekt tomonidan yaratilgan materiallarning pedagogik va mazmuniy sifatini tekshiradi hamda o'quvchining rivojlanishiga mos metodik qarorlar qabul qiladi.

UNESCOning sun'iy intellekt bo'yicha zamonaviy yondashuvlari ham o'qituvchining pedagogik rolini, insoniy mas'uliyat, xavfsizlik, maxfiylik va etik tamoyillarni saqlash zarurligini ta'kidlaydi. Shuningdek, tadqiqot metodologiyasida sun'iy intellektidan foydalanishning ishonchlilik, pedagogik maqsadga muvofiqlik, yoshga moslik, axborot xavfsizligi, shaxsiy ma'lumotlarni himoya qilish va o'quvchining mustaqil fikrlashini saqlab qolish kabi shartlari hisobga olinadi. Bu yondashuv sun'iy intellektni faqat texnologik yangilik sifatida emas, balki aniq pedagogik vazifalarni hal etishga xizmat qiluvchi ta'lim vositasi sifatida baholash imkonini beradi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot doirasida o'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarining pedagogik imkoniyatlari, ularni ta'lim jarayoniga integratsiyalash mexanizmlari hamda o'quvchilarning individual ta'lim ehtiyojlariga moslashtirish shartlari tahlil qilindi. Tahlil natijalari o'qish savodxonligini rivojlantirish jarayonida yagona mazmun va bir xil murakkablikdagi topshiriqlardan foydalanish o'quvchilarning individual tayyorgarlik darajasi va o'zlashtirish sur'atidagi farqlarni to'liq hisobga olish imkonini bermasligini ko'rsatadi. Shu sababli ta'lim mazmunini o'quvchining mavjud bilim va ko'nikmalariga muvofiq individuallashtirish muhim pedagogik shart sifatida belgilanadi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalarining asosiy pedagogik imkoniyati o'quvchining o'qish faoliyati to'g'risidagi ma'lumotlarni qayta ishlash va ular asosida keyingi ta'lim mazmunini moslashtirish bilan bog'liq. Bunda o'quvchining topshiriqlarni bajarish natijalari, xatolari, javob berish xususiyatlari va matnni anglash darajasi individual ta'lim strategiyasini belgilash uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Natijada o'quvchiga umumiy topshiriq emas, balki uning aniqlangan ehtiyojiga mos ta'limiy vazifa taklif etish imkoniyati yuzaga keladi.

O'qish savodxonligining tarkibiy komponentlari bo'yicha olib borilgan tahlil sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish, ayniqsa, matnni anglash va tahlil qilish faoliyatini individuallashtirish uchun samarali imkoniyat yaratishini ko'rsatdi. O'quvchining matndan bevosita berilgan axborotni topishi, asosiy fikrni aniqlashi, matn qismlari o'rtasidagi mantiqiy bog'lanishlarni anglashi, yashirin mazmun yuzasidan xulosa chiqarishi, axborotni taqqoslashi va matn mazmuniga baho berishi kabi ko'nikmalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish uchun turli murakkablikdagi topshiriqlar shakllantirilishi mumkin.

Tahlil jarayonida individual ta'limning samaradorligini ta'minlovchi muhim mexanizmlardan biri sifatida diagnostik yondashuv aniqlandi. Dastlab o'quvchining o'qish savodxonligi darajasi aniqlanadi va mavjud qiyinchiliklar tasniflanadi. Keyinchalik aniqlangan muammoga mos ravishda individual topshiriqlar, qo'shimcha savollar, izohlar va mashqlar taqdim etiladi. O'quvchining keyingi faoliyati qayta tahlil qilinib, ta'lim mazmuni zaruratga ko'ra o'zgartiriladi. Shu tariqa individual ta'lim jarayoni statik emas, balki o'quvchining rivojlanish dinamikasiga mos ravishda yangilanib boruvchi pedagogik tizim sifatida shakllanadi [5; 6].

Sun'iy intellekt texnologiyalarining yana bir muhim imkoniyati o'quv topshiriqlarini differensiallashtirish bilan bog'liq. O'quvchilarning bir xil matn bilan ishlash jarayonida turlicha darajadagi kognitiv yordamga ehtiyoj sezishi mumkin. Shu sababli sun'iy intellekt vositalari yordamida bir o'quvchi uchun matndan aniq axborotni topishga yo'naltirilgan topshiriq, boshqa o'quvchi uchun esa xulosa chiqarish, dalillash yoki matn mazmunini baholashga qaratilgan murakkabroq topshiriq shakllantirilishi mumkin. Bunday differensiallashtirish o'quvchining individual imkoniyatlarini hisobga olgan holda bosqichma-bosqich rivojlanishini ta'minlashga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'qish savodxonligini rivojlantirishda sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalaridan foydalanish ta'lim jarayonini o'quvchilarning individual ehtiyojlari va rivojlanish xususiyatlariga moslashtirish uchun muhim pedagogik imkoniyatlar yaratishini ko'rsatdi. Sun'iy intellekt texnologiyalarining diagnostika, individualizatsiya, differensiallashtirish, tezkor teskari aloqa va ta'lim natijalarini monitoring qilish imkoniyatlari o'qish savodxonligini rivojlantirishning mazmuni va metodik yondashuvlarini takomillashtirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalariga ko'ra, individual ta'limning samarali mexanizmi diagnostika - individuallashtirish - topshiriqni moslashtirish - teskari aloqa - qayta diagnostika - korrektsiyalash izchilligiga asoslanishi lozim. Ushbu mexanizm o'quvchining mavjud o'qish darajasini aniqlash, aniqlangan qiyinchiliklarga mos ta'limiy topshiriqlarni shakllantirish, natijalarni tahlil qilish va keyingi ta'lim mazmunini individual rivojlanish dinamikasiga muvofiq qayta tashkil etish imkonini beradi. Shuningdek, sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanish o'quvchining pedagogik faoliyatini almashtirish emas, balki uni qo'llab-quvvatlashga xizmat qilishi zarurligi aniqlandi.

O'qituvchi ta'lim maqsadlarini belgilash, o'quv materiallarini tanlash, AI tomonidan yaratilgan topshiriqlarning mazmunini va metodik sifatini baholash hamda o'quvchining individual rivojlanishini pedagogik jihatdan boshqarishda asosiy subyekt bo'lib qoladi.

Shu bilan birga, sun'iy intellekt asosidagi individual ta'lim texnologiyalaridan foydalanishda axborotning ishonchiligi, o'quv materiallarining yosh xususiyatlariga mosligi, pedagogik nazorat, ma'lumotlar xavfsizligi va o'quvchilarning mustaqil fikrlash faoliyatini saqlash kabi talablarni ta'minlash zarur. AI vositalaridan tayyor javoblarni olish vositasi sifatida emas, balki o'quvchini fikrlash, tahlil qilish, dalillash va mustaqil xulosa chiqarishga yo'naltiruvchi pedagogik resurs sifatida foydalanish yuqori samaradorlikni ta'minlaydi.

Foydalanilga adabiyotlar ro'yxati:

1. Abduvaliyeva G.M Ona tili-o'qish savodxonligi va uni o'qitish metodikasi [o'quv qo'llanma] 1-qism. - Namangan: "MASHRAB" nashriyoti, 2026. - 261 bet.

2. Abduvaliyeva G.M Ona tili-o'qish savodxonligi va uni o'qitish metodikasi [o'quv qo'llanma] 2-qism. - Namangan: "MASHRAB" nashriyoti, 2026. - 244 bet.
3. Bloom, B. S. The 2 Sigma Problem: The Search for Methods of Group Instruction as Effective as One-to-One Tutoring // Educational Researcher. 1984. Vol. 13, No. 6. P. 4-16. DOI: <https://doi.org/10.3102/0013189X013006004>
4. Miao, F., Holmes, W. Guidance for Generative AI in Education and Research. Paris: UNESCO, 2023. DOI: <https://doi.org/10.54675/EWZM9535>
5. Nuritdinova Sh. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida katta yoshdagi bolalarning kognitiv ko'nikmalarini rivojlantirishda raqamli ta'lim vositalarining didaktik imkoniyatlari Bosma Ijtimoiy-gumanitar sohada ilmiy-innovatsion tadqiqotlar ilmiy metodik jurnal Vol.3 № 6 ISSN 3060-5059 P-284-287 DOI: <https://doi.org/10.67227/qz17y083>
6. Otamirzayeva M.X. Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanni o'qitishning zaruriyati // Экономика и социум. - 2026. - № 5-2 (144). - B. 486-489.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №10(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.